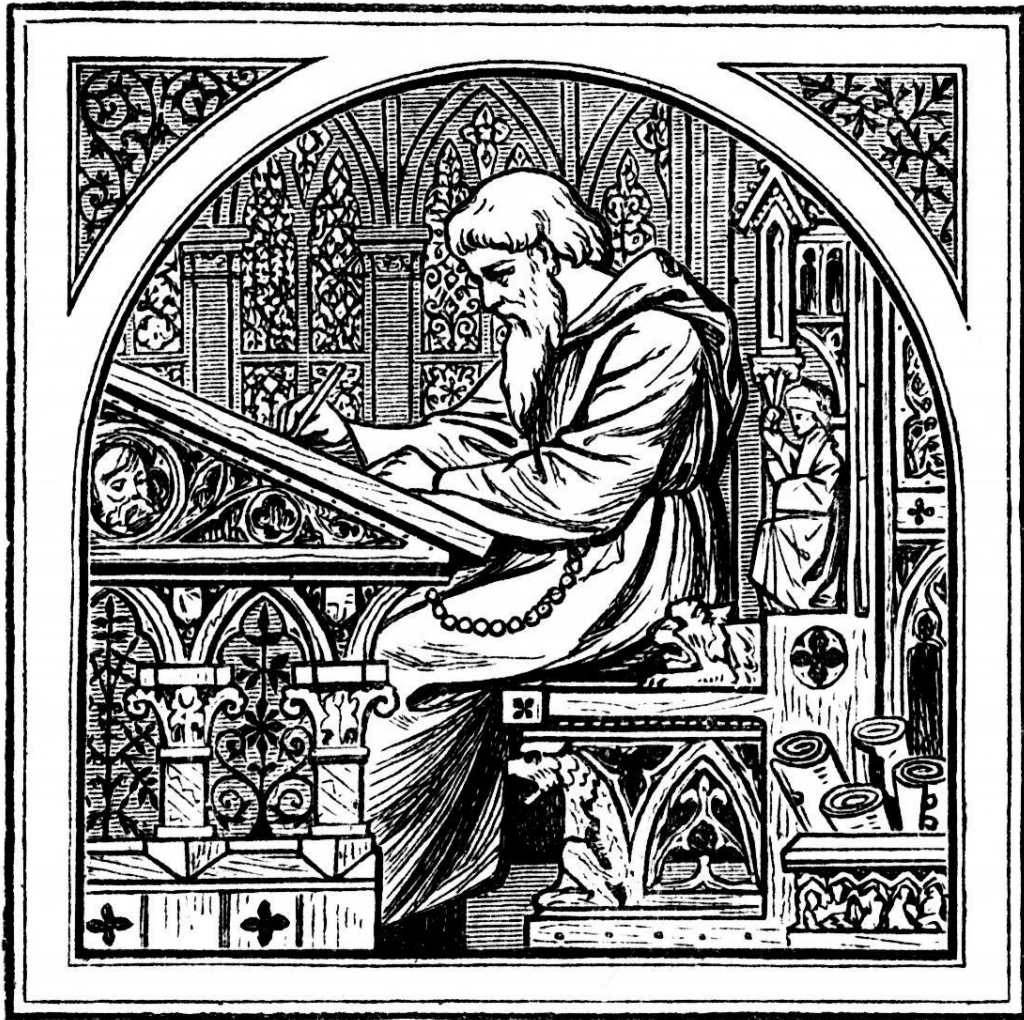

Et verktøy til norsk skriftlig eksamen

Videoteket.no

Innholdsfortegnelse

De vanligste typene langsvarsoppgaver	3
Teksttyper og kommando-ord.....	4
Kortsvarsoppgaven.....	6
Eksempel på disposisjon i artikkel.....	8
Nyttige vendinger for å få frem hva man mener, uten å si «jeg» eller «min mening...»	10
Nyttige ord å bruke for å variere språket.....	11
Noen språklige virkemidler å se etter	12
Informative, argumenterende og resonnerende tekster	16
Å analysere noe ved hjelp av begreper fra retorikken	17
Gjøre rede for hovedsynspunkter og vurdere / forklare argumentasjon	20
Retorisk analyse av sammensatte tekster.....	22
Litt mer om reklameanalyse.....	24
Analysér, tolkninger og sammenligninger.....	25
Novelleanalyse	26
Når du skal skrive selve tolkningen av novellen.....	30
Diktanalyse	31
Å skrive sammenligning av to tekster	32
Bildeanalyse.....	33
Kreative tekster	34
Om å skrive kåseri	35
Om å skrive essay	36
Sitat og kildeliste	37

De vanligste typene langsvarsoppgaver

Du kan bli spurt om hva som helst på eksamen, men oppgaven vil alltid ta utgangspunkt i en eller flere tekster du leser. Det viktigste er *alltid* å lese oppgaveteksten, men her er noen av de vanligste tingene det ofte spørres om til skriftlig eksamen:

Informative, argumenterende og resonnerende tekster

- 1) **Analysere en argumenterende tekst ved hjelp av begreper fra retorikken**
- 2) **Analysere en sammensatt tekst (tekst + bilde) ved hjelp av begreper fra retorikken**
I disse to oppgavetyper bruker du begrepene etos, patos og logos. Teksten du analyserer kan for eksempel være en tale, en reklame, eller en holdningskampanje for ett eller annet. Du skal skrive en artikkel (hvis det ikke står noe annet). Husk å lese oppgaveteksten nøye
- 3) **Gjengi hovedsynspunktet i en tekst, og vurderer argumentasjonen i den** (+ noen ganger drøfte eller argumentere for et eller annet til slutt). Her trenger du ikke nødvendigvis bruke etos, patos og logos (selv om disse begrepene noen ganger kan være brukbare). Husk å vurdere argumentene skikkelige. Er de gode, dårlige, etisk problematiske? Smarte? Funker de godt? Hvorfor har man valgt å argumentere slik man har gjort? Er argumentene relevante? Er de holdbare? Alt dette er spørsmål som *kan* være interessant. Husk å lese oppgaveteksten nøye. Du skal skrive en artikkel (hvis det ikke står noe annet). Husk å svare på alle delene av oppgaven.

Analysér, tolkninger og sammenligninger

- 4) **Sammenligne form og innhold i to eller flere tekster, eller ulike tekster og bilder med felles tema.** I denne type oppgaver er det vanligvis viktig at du husker på å si noe om likheter og forskjeller når det gjelder både form og innhold i tingene du sammenligner. Ikke skriv bare om hva teksten/bildet handler om. Få med hvilke virkemidler som er brukt, og hvorfor forfatterne har valgt å ta med slike virkemidler. Hvis det du sammenligner er fra samme epoke, vil man også gjerne at du skal vise at du har fagkunnskap. Du skal skrive en artikkel (hvis det ikke står noe annet).
- 5) **Novelleanalyse.** Du finner mer om dette på side 30. Når du tolker noveller skal du skrive en artikkel (hvis det ikke står noe annet).
- 6) **Diktanalyse.** Ofte inngår diktanalyser som en del av en oppgave hvor du sammenligner to eller flere tekster. Se eget ark i dette heftet for hvordan du analyserer dikt. Skriv en artikkel, om de ikke ber deg om noe annet.

Kreativ tekst.

Når du skriver en kreativ tekst er du ganske fri, men det er viktig at du er original og skiller deg ut, enten gjennom tankene dine, eller gjennom måten du skriver på, eller gjennom hvordan du velger å strukturere teksten din.

I tillegg blir du alltid bedt om å svare på en kortsvarsoppgave på ca. 250 ord. Se eget ark om dette.

Teksttyper og kommando-ord

På eksamen kan du bli bedt om å skrive ulike teksttyper:

- **informativ tekst**
- **argumenterende tekst**
- **resonnerende tekst**
- **kreativ tekst**

Noen langsvarsoppgaver er delt i flere deler. Da kan det være meningen at du skriver en artikkel som består av flere ulike teksttyper. For eksempel kan du i én og samme oppgave bli bedt om å gjøre rede for hovedsynspunktet og argumentasjonen i en tekst (da skriver du informerende), før du til slutt skal drøfte hva du mener om noe (da skriver du resonnerende). Når du skriver informative, argumenterende og resonnerende tekst, skriver du artikkel. Kreativ tekst er noe helt annet, og skal ikke blandes med de tre første teksttypene

Kommando-ord i oppgaven	Teksttype, og hva du skal gjøre
Gjør greie for... Forklar... Presenter...	Informerende tekst <ul style="list-style-type: none"> • Du bør legge frem kunnskaper om et emne eller vise at du kort kan gjengi det viktigste i en større tekst. • Du bør bruke fagspråk innimellom, og vise til kilder der det trengs.
Argumenter...	Argumenterende tekst <ul style="list-style-type: none"> • Du bør komme med synspunkter (uten å si ”jeg”) på en saklig måte. Du skal forsvare synspunktene dine med argumenter.
Drøft... Vurder... Reflekter over ... Skriv en resonnerende tekst der du ...	Resonnerende tekst <ul style="list-style-type: none"> • Du bør se en sak fra flere sider, og ta stilling til saken på en saklig og nyansert måte. • Husk å se saken fra mange vinkler, og kombiner fagkunnskap med selvstendig tenkning hvis du kan.
Sammenlikn ...	Informerende tekst <ul style="list-style-type: none"> • Du bør presentere tekstene eller bildene du sammenligner • Det bør komme tydelig frem hva det er du sammenligner Resonnerende tekst <ul style="list-style-type: none"> • Du bør diskutere ulike likheter og forskjeller mellom tekstene, alt ut fra hva oppgaven spør om.

Kommenter ...	<p>Informerende tekst</p> <ul style="list-style-type: none"> • Du bør presentere teksten du skal kommentere • Du bør gjøre greie for synspunkter eller argumentasjon i teksten, hvis oppgaven spør om det. <p>Argumenterende tekst</p> <ul style="list-style-type: none"> • Du bør argumentere for ditt syn, hvis oppgaven ber om det (dette synet bør være intelligent og modent).
Tolk ... Analyser ...	<p>Informerende tekst</p> <ul style="list-style-type: none"> • Du bør presentere teksten med forfatter, tittel og utgivelsesår • Du bør kort gjøre greie for innholdet i teksten med egne ord • Du bør vise skrivemåten og bruken av virkemidler i teksten du analyserer. <p>Argumenterende tekst</p> <ul style="list-style-type: none"> • Når du analyserer og tolker bør det komme frem <i>hvorfor</i> det er rimelig å tolke teksten slik du gjør. <p>Resonnerende tekst</p> <ul style="list-style-type: none"> • Du bør drøfte hvilken funksjon skrivemåten og virkemidlene har i teksten, og hva de gjør med teksten som helhet. • Det er fint hvis du åpner litt opp for ulike lese måter, og at det finnes flere måter å tolke teksten på.
Skriv en kreativ tekst der du ...	<p>Kreativ tekst</p> <ul style="list-style-type: none"> • Du kan eksperimentere med språket. Du kan velge en personlig og original måte å nærme deg emnet på. Du kan kombinere ulike typer innhold og skrivemåter. Du kan velge en tradisjonell kreativ sjanger som novelle, kåseri eller essay. Du kan også velge en helt annen og utradisjonell form, hvis det passer til innholdet. NB! Det må komme frem at du har en <i>mening</i> med å skrive slik du skriver.

Kortsvarsoppgaven

(en sjekkliste)

Det vil alltid være en kortsvarsoppgave til eksamen. I kortsvaret skal du vise tekstforståelse, skriveferdigheter – og i tillegg *fagkunnskap i norsk*. Bruk noen fagbegreper når du skriver, og bruk dem riktig.

Hva gir deg god karakter i en kortsvarsoppgave?

- At du husker å ha en tittel – din egen tittel.
- At du har en god og hensiktsmessig struktur
- At du har en tydelig innledning og en tydelig avslutning (men ikke skriv «i denne oppgaven vil jeg ...»)
- At du nevner navn på tekstvedleggene og at du antyder temaet for oppgaven helt i starten, og gjerne igjen helt til slutt.
- At du har gode avsnitt, som snakker om én ting om gangen.
- At du viser fagkunnskap og bruker fagspråk
- At du trekker frem gode eksempler som viser at du forstår «greia»
- At du har få skrivefeil (god ortografi)
- At du holder deg til ca. 250 ord (mellom 230 og 275)
- At du faktisk har svart på alt oppgaven spør om
- At du har et godt og variert ordforråd [gjelder dem som går for 5 og 6]
- At du kan variere setningsoppbyggingen din [gjelder dem som går for 5 og 6]

Hva trekker deg ned?

- At du ikke har en klar struktur (delt opp i gode avsnitt), eller at avsnittene ikke er helt hensiktsmessig inndelt.
- At du har glemt tittel og innledning
- At du glemmer å presentere tekstvedleggene
- At du ikke bruker fagspråk korrekt
- At du har for mange skrivefeil
- At du glemmer å svare på *bele* oppgaven
- At du trekker frem lite relevante momenter/ eksempler
- At du skriver for få eller for mange ord

Eksempel på god kortsvarsoppgave

(på nynorsk)

Oppgave:

Vedlegg: "Reise seg" av Marie Takvam

Formuler tema og gjer greie for nokre sentrale verkemiddel og den funksjonen dei har i diktet.

Oppreisinga

Diktet "Reise seg" av Marie Takvam er frå samlinga *Falle og reise seg att* (1980). Diktet har ikkje ei tradisjonell metrisk form. Diktet inneheld to strofer med ulik lengd, og den siste korte strofa gir eit nytt perspektiv på det fleirtydige temaet "å reise seg".

Diktet har eit tema som gjeld alle menneske: Livet inneheld mykje motgang, men når ein overvinn desse, vil ein oppleve ein av dei største gledene livet kan gi. Den første strofa er prega av gjentakingar av setningsledd som alle byrjar med "aldri": "Den som aldri har lege oppskrubba ... / aldri har halta med gips ...", og så vidare. Gjentakingane prentar inn i oss alle nedturane som følgjer med det å vere eit menneske. Eit anna verkemiddel er bilda som skildrar vanskane i livet: "aldri har gått seg vill i skremmande skogar". Metaforane gjer at kompliserte kjensler blir til bilde vi alle kan kjenne oss igjen i. I tillegg set det eit preg av lyrisk venleik på diktet.

I den siste strofa med berre tre liner kjem eit lyrisk "eg" inn i teksten i staden for det ålmenne "den". Teksten blir meir personleg, samtidig som perspektivet blir utvida: "Som eingong langt tilbake i urtida, kravlar/ eg meg opp på jorda att ...". "Urtida" kan vere barndommen, men også tida då menneskeslekta reiste seg opp på jorda. Tittelen "Reise seg" har altså fleire meiningar, både bokstavelege og biletlege. Temaet å reise seg frå eit nederlag blir dermed knytt til kvart einskild menneske og til noko som er eit kjenneteikn for hele menneskeætta.

Kjelder

Takvam, M. (1980) "Reise seg". I: Dahl, B.H. et. al. (2008)

Dahl, Berit Helene et. al.: *Grip teksten Vg3* (1. utgåve, s. 446). Oslo: H. Aschehoug & co

Eksempel på disposisjon i artikkel

1) Innledning (ett avsnitt)

Innledningen kan for eksempel inneholde:

- generelle, innledende tanker/ setninger
- Husk å nevne teksten du skriver om, forfatteren, og årstall
- Antyd hva slags oppgave du vil skrive (helst uten å si «jeg» eller «i det følgende ...»)

2) Hoveddel

Hoveddelen bør være delt inn i klare avsnitt, som følger logisk etter hverandre

- a) Ett poeng (noe interessant å si, som du kan diskutere, og gjerne gi eksempler på)
- b) Ett nytt poeng som er verdt å nevne
- c) Et tredje poeng
- d) Kanskje et fjerde poeng
- e) Kanskje et femte poeng
- f) Kanskje et sjette poeng

Hvis du vil skrive en skikkelig god oppgave, er du lur hvis du i denne delen diskuterer (skriver vurderende) på hvert enkelt punkt her. *De som går for 5 og 6 trenger å finne ett eller to skikkelig smarte poenger som de fleste andre ikke klarer å se.*

3) Avslutning

Avslutningen kan for eksempel inneholde:

- en oppsummering
- eventuelle egne synspunkter
- noen avsluttende betraktninger

NB: Den ferdige oppgaven din skal ikke ha overskrifter som «hoveddel», «innledning», «etos», «patos», «virkemidler», og så videre! Overskriftene bruker dere bare for dere selv – for å sortere stoffet deres.

Nyttige vendinger for å få frem hva man mener, uten å si «jeg» eller «min mening...»

- Det virker rimelig å si at ...
- Det er neppe noen overdrivelse å si at ...
- Her ser det ut som at ...
- Skal man være kritisk, kan man kanskje si at ...
- De fleste vil nok mene at ...
- Enkelte vil nok si at
- En kritisk leser vil kanskje kunne innvende at ...
- Med tanke på at ... , kan man nok ...
- Som konklusjon kan man si at ...
- En mulig tolkning av diktet/novellen/teksten kan være at ...
- Det beste argumentet er kanskje at ...
- En rimelig konklusjon kan kanskje være at ...

NB! Ikke overdriv bruken av disse. Da blir teksten din veldig rar, og fort litt teit. Vær flink til å variere!

Nyttige ord å bruke for å variere språket

- rekkefølge:** Dessuten, foruten, videre, og, også, i tillegg, dernest, for det første, for det andre, for det tredje (til nød – men ikke for det fjerde), endelig, til slutt, sist, men ikke minst, på den ene siden, på den andre siden.
- framheving:** Først og fremst, primært, sekundært, særlig, bestemt, helt sikkert, faktisk, viktigere/viktigst, spesielt, især, uten tvil, naturligvis, selvsagt, åpenbart, tydeligvis, ikke minst, ikke bare ... men også
- motsetning (kontrast):** Men, derimot, imidlertid, tvert imot, i motsetning til, på den annen side
- innrømmelse** Selv om, på tross av, likevel, ikke desto mindre, riktig nok, ganske visst
- eksempel** For eksempel, som eksempel, eksempelvis, det vil si, som illustrasjon, (slik) som, nærmere bestemt
- konsekvens eller årsak/virkning:** Derfor, av den grunn, dermed, på grunn av, grunnet, fordi, følgelig, som følge av, altså, slik (at), jo... desto ...
- omformulering:** Kort sagt, med andre ord, om man vil, som sagt.
- om tid** Deretter, før, av og til, undertiden, senere, senest, etter (at), tidlig(ere), allerede, for tiden, nå (for tiden), umiddelbart, straks, innen, snart, snarest, i løpet av, den gang, sjelden, ofte, da, når
- usikkerhet:** Kanskje, muligens, trolig, antakelig, sannsynligvis, forholdsvis, temmelig, nokså, nok, vel, ganske, stort sett, som regel, neppe, til dels, til en viss grad, i noen grad, på en måte
- konklusjon:** Endelig, til slutt, som konklusjon, som avslutning, derfor, altså, for å summere opp, følgelig.

Noen språklige virkemidler å se etter

Formålet med språklige virkemidler er å forsterke, gi kraft, gi positive eller negative assosiasjoner, eller å bedre forståelsen.

- metafor:** å bruke ord i overført betydning. ”Jens Stoltenberg er en gris” for eksempel.
- simile:** En sammenligning. ”Jens Stoltenberg er *som* en gris”.
- allegori:** en utvidet metafor. Et skjelett med sort kappe og lå over skulderen = døden. En hel roman eller film kan være en allegori.
- allusjon:** en underforstått referanse til annen litteratur, til en film, til religion, osv. Å kalle en sviker for ”en Judas” er allusjon til bibelen. Å bestille en *dry Martini, shaken, not stirred* er å alludere til James Bond.
- ironi:** å si det motsatte av hva man mener, på en slik måte at ens egentlige mening skinner gjennom. Enten for å understreke et poeng, eller for å være morsom.
- sarkasme:** grov hån eller spott. Kan være ironisk, men trenger ikke være det.
- besjeling:** en metafortype der man gir ting eller dyr menneskelige egenskaper. ”Bilen sluker bensin” eller ”Solen smilte til oss.”
- personifikasjon:** en metafortype der man gir abstrakte begreper menneskelige egenskaper: “Sannheten seiret til slutt”, “Kjærligheten overvinner alt”, “Døden venter på oss alle”
- anafor:** å begynne flere etterfølgende setninger på samme måte.
- klisjé:** et uttrykk som er brukt så mange ganger at det har blitt utslitt.
- hyperbol:** overdrivelse. “Jeg er så sulten at jeg kan spise en hest.”
- litotes:** underdrivelse. “Magnus Carlsen er ikke så dårlig i sjakk.”
- gjentagelse:** gjentagelse av ord eller fraser. Gjentagelse skaper rytme, det er et musikalsk virkemidler.
- paradoks:** tilsynelatende selvmotsigende utsagn. “Ungdommen kastes bort på de unge.” Henrik Ibsen: “Evig eies kun det tapte”. Oscar Wilde: “Jeg kan motstå alt, bare ikke fristelser.”
- retorisk spørsmål:** Et spørsmål som man ikke forventer svar på. Svaret er underforstått. “Ønsker vi oss et samfunn der barn dør av sult?”
- kontrast:** Motsetninger. Himmel/helvete, kropp/sjel, god/dårlig, svak/sterk, stygg/pen, osv

Noen eksempler på hvordan viktige begreper kan brukes i setninger

Én ting er nemlig å vite hva disse ordene betyr; en annen ting er å bruke dem riktig når du skriver.

etos (talerens, eller en annen persons, troverdighet)

”Siv Jensen argumenterer først og fremst ved hjelp av etos i denne talen”. ”Blant annet forsøker hun å skape en forbindelse mellom seg selv og president Obama”. ”Hun benytter seg av Obama sin etos for å få frem sitt poeng”. ”Dette styrker hennes etos.”

patos (følelser)

”Jensen argumenterer også svært ofte ved hjelp av det retoriske bevismiddelet patos. Det vil si at hun spiller på lesernes eller tilhørernes følelser.” ”Når Jensen snakker om kvinner og barn som blir brukt som skjold, vekker dette følelser hos de som hører på. Her er det altså patos hun bruker for å få frem sitt poeng.”

”Avslutningen i Jensens tale spiller nesten utelukkende på patos-appell. Her ser man at ...”

”Patos-appellen er også sterkt til stede når det står at Hamas bruker kvinner og barn som levende skjold. Her ser vi at ...”

logos (saken selv – selve argumentasjonen)

”Siv Jensen argumenterer også ved hjelp av *logos*, saken selv.” ”Hun nevner for eksempel at palestinere selv ser på Hamas som en terrororganisasjon, og at de støttes økonomisk av Iran. Både Hamas og Iran vil utslette staten Israel. Den underliggende logikken i Jensens tale er at det er sunn fornuft fra Israels side, å forsvare seg mot en fiende som vil ødelegge dem.”

”Artikkelens underliggende logikk, dens skjulte logos-appell, finner vi i tanken om at Israel blir angrepet, og at det er sunn fornuft å forsvare seg hvis noen angriper en. Slik sett blir talens logikk at Israel har rett i det de gjør”

å bruke språklige virkemidler i tekst

Formålet med språklige virkemidler er å gi kraft, gi positive eller negative assosiasjoner, bedre eller utvide forståelser. Vi kan alltid gå ut fra at det språklige virkemidlet er blitt brukt med vilje, for å oppnå noe. Noen ganger viser virkemidlet noe direkte om et dikts tema. Kniv- og lampemetaforen i Henrik Wergelands «Pigen paa anatomikammeret», viser noe om overgrepet og blikket ovenfra og ned som de rike betrakter de fattige med».

Andre ganger er virkemidler der av enklere grunner. Enderim brukes for eksempel ofte kun til å vise at «dette er et dikt». Men det er like fullt et virkemiddel som forfatteren har valgt å bruke.

metafor

”To metaforer ser ut til å være spesielt viktige i «Pigen paa anatomikammeret». Disse er knivmetaforen og lampemetaforen.” ”Knivmetaforen kan få oss til å tenke på overgrep i en eller annen form. Den unge medisinstudenten skal bokstavelig talt til å skjære i den døde unge kvinnen som ligger foran ham. Som metafor kan imidlertid kniven sies å vise til de rikes overgrep på de fattige i samfunnet.”

”Lampemetaforen viser noe av det samme.” «Lampens blikk» som stirrer ned på den døde smerte, er et kaldt blikk ovenfra og ned – et uinteressert, objektivt blikk. De fattige i samfunnet vekker ikke følelsene hos de rike noe mer enn den døde piken engasjerer det kalde, objektive lyset fra lampen over disseksjonsbordet.”

sammenligning (simile)

Når Welhaven i strofe fire skal forklare hvordan diktets ånd virker, bruker han en sammenligning: «Den gjennomtrænger ordet/ lig Duft, der stiger op/ av Rosentræets Indre/ i den aabnede Knopp». Her sammenlignes diktets ånd med duften som stiger opp når en rose åpner seg. På samme måten som roseduften, kan diktets ånd ikke sees med det blotte øye. Likevel merker vi at både duften og diktets ånd er til stede når vi kommer i kontakt med dem. Duften er en helt sentral egenskap ved en blomst, og ånden er noe helt sentralt i et dikt.

allegori

Fortellerens møte med bonden Thord i Mauritz Hansens «Luren» fra 1819, kan kanskje leses som en allegori for et møte med selve «det norske».

allusjon

Når Siv Jensen sier at den som føler seg uskyldig gjerne må kaste den første stenen, alluderer hun til Bibelen, hvor Jesus sier det samme. Det Jesus mener er at ingen er uskyldig, og at ingen derfor bør dømme hverandre for hardt. Men hos Siv Jensen blir betydningen litt annerledes, siden palestinerne er kjent for nettopp det å kaste stein mot israelere.

Siv Jensen sier at den som føler seg uskyldig gjerne må kaste den første stenen. Dette er en allusjon til Bibelen.

ironi

Sett i lys av at Norge ikke hjalp Danmark i krigen mot tyskerne i 1863, kan Peer Gynt (1867) kanskje sies å ironisere over nordmenn og nasjonalromantikken. Hvis Peer Gynt er typisk norsk, så er det typisk norsk å være svikefull og selvopptatt.

Man kan kanskje lese Peer Gynt (1867) som et ironisk skuespill. Ibsen mente at Norge burde hjelpe Danmark i krigen mot Tyskland i 1863. Slik Ibsen så det, sviktet Norge sin nabo. Hvis Peer Gynt er typisk norsk, så er det typisk norsk å være svikefull og selvopptatt.

personifikasjon

Når diktets ånd i Welhavens dikt vil «svæve paa Ordets Klang» (strofe åtte), så er dette en personifikasjon av diktets ånd. Denne personifikasjonen gjør at ånden blir enda mer levende for oss. Det er rimelig å anta at Bonden Thord i Mauritz Hansens «Luren» (1819) er en personifikasjon av «det norske».

besjeling

Et av de mest brukte virkemidlene i Rolf Jacobsens dikt «Byens metafysikk» (1933), er besjeling. Døde ting blir gjort levende i diktet hele veien. «Telefonkablenes nervefibre», «Gassledningenes hule blodårer», og «gassledningenes syke hoste» er alle besjeling som får frem at et slags liv som vi sjelden tenker på, foregår i byen, under overflaten.

overdrivelse

Petter Dass bruker en del overdrivelser «HERre GUD! Dit dyre Navn og Ære», noe som er typisk for barokken som stil. «tusind gange ti tusind mange» står for eksempel klare i himmelen til å hylle Guds navn dersom menneskene på jorden skulle glemme ham.

anafor

Siv Jensen begynner noen steder flere etterfølgende setninger på lik måte: «Vi ønsker alle slutt på krigshandlingene. Vi ønsker alle slutt på lidelser og død. Og vi ønsker alle at Israel skal leve i fredelig sameksistens med sine naboer.» Dette virkemiddelet kalles *anafor*, og Jensens anaforbruk skaper her en rytme som gjør at tilhørerne reagerer. I tillegg er anaforbruken med på å gjøre poenget hennes tydeligere, ved at hun gjentar mer eller mindre det samme tre ganger.

gjentagelser:

Siv Jensen bruker flere gjentagelser i teksten sin.

retoriske spørsmål

Forfatteren stiller flere retoriske spørsmål i teksten.

kontraster

Det er brukt mange kontraster i denne teksten.

Kontraster preger denne teksten fra begynnelse til slutt.

Forfatteren har valgt å bruke svært mange kontraster i denne teksten.

ord med bestemte konnotasjoner

Dikteren har valgt å bruke mange ord i teksten som har bestemte konnotasjoner. Mange ord kan for eksempel få oss til å tenke på død. Ord som «høst», «solnedgang», «kveld», og «søvn» gjør at man kan få følelsen av at dette diktet egentlig handler om døden.

Ordet «Faderen» i Ibsens fortelling med samme tittel, viser til hovedpersonen Tord, som er en far. Men dette ordet har også konnotasjoner til Bibelen. Når man leser teksten vil man også se at det kristne budskapet spiller en stor rolle i fortellingen. Ordet «Faderen» får slik sett en dobbelt betydning.

Informative, argumenterende og resonnerende tekster

Aktuelle oppgavetyper:

- Analysere noe ved hjelp av begreper fra retorikken
- Gjøre rede for hovedsynspunktet og forklare/ kommentere argumentasjonen i en tekst
- Analyse av sammensatte tekster (reklamer, holdningskampanjer)
- Pluss diverse andre oppgaver

Når sensorer setter karakter på denne typen oppgaver, sitter de med et skjema og vurderer i hvilken grad ...

- teksten din har en klar tematisk sammenheng, og gjennomgående god struktur
- du gjør greie for faglige emner på en relevant, klar og oversiktlig måte
- du formulerer hovedsynet i teksten(e) du skriver om, på en klar og presis måte
- du argumenterer saklig og selvstendig, og du har bredde i argumentasjonen din
- du har klare resonnementer (det er lett å følge tenkningen din), og du viser evne til å drøfte emnet på en saklig og nyansert måte
- du har relevante eksempler og/ eller momenter (poenger), med god bredde
- du formulerer poengterte oppsummeringer eller konklusjoner
- du har høyt refleksjonsnivå, og du viser selvstendighet
- du bruker eventuelle kilder selvstendig og etterprøvbart (slik at man kan se i kildelisten hva du har brukt)
- teksten din er klart og presist formulert, med hensiktsmessig og nyansert ordforråd (du er presis og får frem nyanser i skrivingen din)
- teksten har svært god sammenbinding mellom setninger og avsnitt (den flyter fint). Språket ditt er variert (du varierer for eksempel setningslengden og –oppbyggingen)
- du viser at du mestrer formverket (du bøyer riktig)
- du har gjennomgående korrekt ortografi (Du har ikke skrivefeil) og tegnsetting (du setter komma og punktum på riktig sted)
- du markerer sitater og viser til kilder på en ryddig og nøyaktig måte.

Å analysere noe ved hjelp av begreper fra retorikken

Når vi analyserer noe ved hjelp av begreper fra retorikken bruker vi vanligvis begrepene etos, patos og logos. I tillegg er det ofte interessant å skrive noe om bruk av språklige virkemidler (metaforer og slikt). Vi skriver en *artikkel* når vi skriver denne type oppgaver.

Ha disse tre spørsmålene i bakhodet mens du analyserer:

1. Hva ønsker den som taler/skriver å oppnå med teksten sin? Hva er formålet?
2. Hvordan brukes retoriske appellformer og språklige virkemidler for å oppnå dette?
3. Hvem er målgruppen? Hvem er det teksten forsøker å overtale? Alle mennesker i hele verden? Menn spesielt? Kvinner spesielt? Folk i en viss alder? Nyutdanne folk? etc.

Retoriske appellformer (logos, etos og patos)

logos

Å argumentere ved hjelp av logos er å argumentere ved hjelp av sunn fornuft eller saken selv – det som er sant uavhengig av følelser eller hvem som sier noe. Det finnes flere måter å argumentere ved hjelp av logos på.

- Vanligvis finnes det en eller annen **underliggende logikk** i en tale eller tekst: For eksempel i en reklame for Toro suppe: Mange barn dør av sult hvert år i Vietnam. Toro samarbeider med UNICEF, og for hver suppepakke man kjøper av Toro går én krone til barn i Vietnam. Den underliggende logikken her er at «Det er fornuftig å kjøpe suppepakkene til Toro fremfor andre merker, for da hjelper man fattige barn.» Vær på utkikk etter tekstens underliggende logikk. Finner du den, blir alt mye lettere. Da kan du nemlig vise hvordan forfatteren bruker retorikk for å styrke denne logikken.
- Man kan argumentere indirekte eller direkte ved hjelp av logos
 - **Indirekte (implisitt):** «Politiet oppgir at voldskriminaliteten i Oslo har sunket med 8% etter at man begynte å stenge utestedene en time tidligere på lørdags kveld.» Her kommer det indirekte frem at «Derfor er det lurt å stenge tidlig»
 - **Direkte (eksplisitt):** ”Politiet oppgir at voldskriminaliteten i Oslo har sunket med 8% etter at man begynte å stenge utestedene en time tidligere på lørdags kveld. Derfor bør vi fortsette å stenge tidlig. Her sier forfatteren rett ut hva som er det logiske argumentet.

etos

Å argumentere ved hjelp av etos er å på en eller annen måte argumentere ved hjelp av troverdighet (sin egen eller andres). Det finnes noen forskjellige ting man kan se etter:

- **Man kan ha en viss etos på forhånd (dette kaller vi *innledende etos*):** Har den som skriver/holder talen et visst rykte eller en viss troverdighet på forhånd? Har personen i tilfelle stor eller liten troverdighet? Kanskje har personen som skriver/taler stor troverdighet hos noen grupper, men liten hos andre? Tror du denne troverdigheten (eller mangelen på troverdighet) påvirker måten personen ordlegger seg på?
- **Man skaper seg større eller mindre troverdighet *i løpet av i talen* (dette kaller vi *avledet etos*):** I løpet av talen eller teksten kan den som skriver gjøre flere ting for å styrke sin etos. En veldig vanlig måte å gjøre dette på er for eksempel å argumentere godt ved hjelp av logos. Argumenterer man godt ut fra saken selv, viser man at man er fornuftig. Viser man til faktaopplysninger viser man gjerne samtidig at man er kunnskapsrik og engasjert. Man kan også si ting som viser at man er et sympatisk menneske som bryr seg, eller vise at man tenker på andre. Klarer man å styrke sin troverdighet, styrker man også budskapet man prøver å få frem.
- **Man kan argumentere ved hjelp av andres etos:** Dersom du viser til kjente og respekterte personer som mener det samme som deg, eller støtter deg, så styrkes gjerne poenget du prøver å få frem.
- **Man kan prøve å svekke motstanderens etos:** Ved å vise til sine motstanderens svakheter og mangler, stilles man selv i et bedre lys. I et blogginnlegg sier Erna Solberg at Høyre vil ha null drepte i trafikken som følge av dårlige veier, mens Arbeiderpartiet er fornøyde med bare 1/3 færre som dør. Her gir hun et bilde av at Arbeiderpartiet er ufølsomme, og slik prøver hun å svekke Arbeiderpartiets etos.

Husk at dersom du virker troverdig, så vil folk mye lettere akseptere talen/ tekstens underliggende logikk (enten denne er god eller dårlig)

patos

Å argumentere ved hjelp av appellformen patos vil si å argumentere ved hjelp av følelser. Vi mennesker forstår ikke verden rundt oss bare gjennom fornuftens språk, men i stor grad gjennom følelser og intuisjon. Følelsene vi får når vi hører en tale eller leser en tekst påvirker ofte måten vi reagerer på, og om vi har lyst til å være enige i det som sies.

Det finnes veldig mange forskjellige følelser man kan spille på: Sinne, lengsel etter barndommen, lykkefølelse, ønske om å være sexy, lysten til å tjene penger, frykten for å tape penger, dårlig samvittighet, ønsket om å være et godt menneske, og, så videre. Vær så presis som du kan, og si klart *hva slags* følelser du mener teksten forsøker å spille på. Det er mye mer interessant enn bare *at* teksten spiller på følelser.

Ikke glem:

Som vi ser henger bruken av appellformene etos, patos og logos nesten alltid sammen. Er du flink til å argumentere ved hjelp av sunn fornuft, styrkes troverdigheten din. Klarer du å vekke publikums følelser, synes de logikken i det du sier virker mer overbevisende. Forklar gjerne på eksamen hvordan appellformer spiller sammen i teksten du analyserer. Likevel: gjør det til en vane å snakke om én appellform om gangen. Da blir oppgaven din mer ryddig.

Husk at det også ofte er interessant å se på hvordan språklige virkemidler er brukt i teksten/talen. Dette kan du enten skrive om underveis, eller for seg selv, mot slutten av oppgaven.

I retoriske analyser er det også ofte interessant å se på tekstens *kairos*, den retoriske situasjonen. Hva har situasjonen teksten oppstår i å si for hvordan teksten er utformet? Eksempler på kairos kan være en valgkamp, en 17. mai-tale, en tale i en begravelse, en minnesmarkering for en historisk hendelse, arbeidernes dag på den første mai, og lignende. «Rett ord til rett tid» er viktig i retorikken. Det er et krav om *aptum* (aptum = det passende). Man skal tale slik det passer seg (man skal ha sosial intelligens). Når man gjør dette, styrkes ens etos.

Gjøre rede for hovedsynspunkter og vurdere / forklare argumentasjon

I slike oppgaver er det ofte litt uklart hva som er hovedsynspunktet i den aktuelle teksten du analyserer. Andre ganger er det noe snusk med argumentasjonen. Når man svarer på en slik oppgave, skal man skrive en *artikkel* – med innledning, hoveddel og avslutning.

Typiske ting man blir bedt om i slike oppgaver:

Gjøre rede for hovedsynspunktet i teksten

- Det man vil teste her er om du er i stand til å trekke ut det viktigste i en tekst, og formulere det med egne ord.
- Noen ganger er det uklart hva som er hovedsynspunktet, andre ganger er det helt tydelig. Vær forberedt på begge.
- Vær også forberedt på at teksten *kan* være ironisk (at forfatteren egentlig mener noe annet enn det han eller hun skriver). I slike tilfeller skal du si hva som er forfatterens *egentlige* syn. Er du usikker på om teksten du leser er ironisk eller ikke? Da bør du velge en annen oppgave.
- Si på en relativt kortfattet og grei måte hva forfatteren prøver å si med teksten sin. Prøv å få sagt det i løpet av ett – maks to – avsnitt. Skriv i ”tredje person”: ”Forfatteren synes å mene at .../ Tekstens hovedsynspunkt er at/ ser ut til å være at ...”.
- Husk å formulere deg slik at det kommer klart frem hva som er forfatterens meninger, og hva som er dine meninger. Ikke bland dine egne meninger inn i denne delen av oppgaven.

Vurdere, forklare eller kommentere argumentasjonen:

Det er i denne delen av oppgaven at du gjerne skaper den gode karakteren din. Det er her du kan vise fagkunnskap – at du behersker fagspråk, og at du forstår hvordan tekst skaper mening. Det første man må gjøre er å finne *hvilke argumenter* som presenteres i artikkelen. Kartlegg litt for deg selv hvilke argumenter som settes frem. Deretter vurderer du argumentene. Her følger noen spørsmål du kan stille når du vurderer argumentasjonen. (I selve oppgaven din bør du imidlertid kun skrive om de tingene du synes er interessante for den aktuelle teksten du analyserer.)

- Hvordan argumenterer forfatteren for synet sitt? Er argumentene...
 - Effektive? Forståelige? Overbevisende? Henger de sammen med artikkelens hensikt? Gir logikken i artikkelen mening? Er argumentene sammenhengende? Er de moralsk problematiske? Er de relevante? Kommer forfatteren overhodet med noen argumenter, eller

er det bare påstander? Er tonen overdreven eller underdreven? Er dette en svakhet ved argumentasjonen, eller er det gjort med vilje?

- Hvis artikkelen kritiserer noe, kommer forfatteren selv med alternative løsninger? Ses saken kun fra én side? Er argumentasjonen saklig? Brukes mye følelser? Er dette i tilfelle styrker eller svakheter ved argumentasjonen, synes du? Argumenteres det mye ved hjelp av etos, patos eller logos? Brukes enkelte viktige ord? Er det ord forfatteren prøver å unngå å bruke?
- Hvem skriver forfatteren for? Hva er målgruppen. Kan styrken eller svakheten i argumentasjonen sees i sammenheng med hvem forfatteren skriver til? Kan man se argumentasjonen i lys av situasjonen den er skrevet i? (tid, sted, stemning blant folk flest, hva folk er opptatt av, osv., i tiden rundt utgivelsen av artikkelen)

Vær på vakt når du kommer over formuleringer av denne typen:

- Det er naturligvis slik at ...
- Det er for naivt å tro at ...
- Som alle vet ...
- Det er selvsagt slik at ...
- Dette er selvsagt ikke ...
- Sannheten er den at ...
- De fleste vil jo forstå at ...

Slike formuleringer brukes ofte for å dekke over at argumenter er svake, eller at en påstand ikke nødvendigvis er sann.

Ofte blir du bedt om å drøfte noe, eller spurt om hva du mener om saken:

Det er mange måter å løse denne på, og du må se dette an fra gang til gang. To regler gjelder likevel:

- Velg alltid å snakke om ting som får deg til å se reflektert og smart ut. Det er bra å mene noe, *men sørg for at du virker reflektert* i dine meninger og konklusjoner.
- Behold den samme, saklige tonen i språket, og unngå helst å si «jeg» noe særlig her også, hvis du klarer.
- Du har lov til å være kritisk eller rosende, så lenge du er det på en reflektert og saklig måte.

Retorisk analyse av sammensatte tekster

En sammensatt tekst er i eksamenssammenheng en tekst som består av både tekst og bilde. Noen slike oppgaver sier at du *skal* bruke begreper fra retorikken, mens andre bare sier at du *kan* det hvis det er relevant.

Du skal skrive en vanlig artikkel når du skriver en slik oppgave. Her har du noen ting du kan se etter. Du trenger ikke skrive om alle tingene alltid. Trekk frem det som er relevant, og det du må svare på, for å ha gjort det oppgaven ber deg om.

Rekkefølgen på poengene dine velger du selv, bortsett fra innledning og avslutning.

Ting å se etter:

1) Ting å ta med i innledningen

- Presenter annonsen, si noe om målgruppen, mediet som er brukt (plakat på trikken, artikkel i en kjent avis, eller andre ting?)
- Hensikten med annonsen (Å stoppe utbygging i naturen? Å verve folk til forsvaret? Å selge hytter i Syden til pensjonister? Å styrke *imaget* til et produkt? Flere av disse samtidig?)

2) Analyse av den retoriske situasjonen (kairos).

- Hva har det å si hvor teksten er publisert, når den publiseres (Sykkel-reklame rett før Tour de France, eller Sonansreklame rett før skolestart? Publisert i forbindelse med julefeiringen eller påskeferien?)
- Kan valget av virkemidler sees i lys av tid, sted, målgruppe og troverdigheten til de som gir ut kampanjen?

3) Presentere helheten (Beskriv og gi oversikt)

- Beskriv tekst og bilde i grove trekk – farger, bruk av fonter, skriftstørrelse, plassering av tekst, og så videre. Skriver du et avsnitt om alt dette, trenger du ikke nødvendigvis å komme med en analyse (dette avgjør du selv).

4) Analyse av tekstens bruk av logos (å appellere til vår sunne fornuft)

- Hva er annonsens underliggende logikk? Sies denne logikken direkte (eksplisitt) ”Du bør velge oss fordi vi er best!”, eller argumenterer de indirekte (implisitt) ”9 av 10 som velger oss får 6 på eksamen [underforstått: ... og derfor bør du altså velge oss]

5) Analyse av annonsens bruk av patos (følelser)

- Hva slags følelser spilles det på i bilde og tekst? Hvorfor? Vær så konkret du kan. Hvordan er bruken av følelser med på å gjøre den underliggende logikken i annonsen tydeligere?

6) Analyse av annonsens bruk av etos (troverdighet)

- Har avsenderen en etos fra før, en sterk *innledende etos*? Er det snakk om et kjent merke eller organisasjon? Eller er det snakk om en avsender som prøver å vise hvem de er? Prøver avsenderen å styrke sin etos underveis, gjennom teksten eller bildet? Kan man si at bruken av etos styrker annonsens underliggende logikk?

7) Samspill mellom tekst og bilde

- Ikke bare si at ”tekst og bilde spiller fint sammen”. Forklar hvordan. Fungerer bildet som et blikkfang, før det viktigste kommer, som er teksten? Eller er det bildet som er viktigst, mens teksten bare fungerer som et tillegg? Påvirker bildet måten vi leser teksten på (forankres teksten i bildet?) Påvirker teksten måten vi forstår bildet på? Forsterker bildet vår opplevelse av teksten? Er bildet og teksten innholdsmessig likt, eller står de i kontrast til hverandre?

Noen andre ting som det ofte er verdt å kommentere: (dette kan bakes inn i avsnittene ovenfor, eller fungere som avsnitt for seg selv:

8) Analyse av ordvalget

- Hvilke ord brukes? Hva slags konnotasjoner har disse ordene? Er de positivt eller negativt ladde?

9) Analyse av avsnitt og setningsbygning (syntaks)

- Er setningene lange eller korte? Finner vi spørsmål eller påstander? Er påstandene generelle og vanskelig å bevise eller motbevise? Er tonen seriøs eller spøkefull? Lett eller tung?

10) Bruk av virkemidler

- Finner vi metaforer, anaforer, bruk av ironi? Allusjoner til andre kjente ting? Kontraster? Symboler? Besjeling eller personifikasjon? Hvorfor tror du avsenderen har brukt disse?

11) Avslutning

- Husk å skriv en skikkelig avslutning som runder det hele av.

Litt mer om reklameanalyse

Det er viktig å huske på hva reklamer først og fremst vil, nemlig *å bli lagt merke til*.

Spør deg selv:

- Hvordan forsøker reklamen å bli lagt merke til?
- Hvordan forsøker den å skape interesse?
- Hvordan forsøker den å skape et behov eller et ønske om å kjøpe produktet/ støtte en aktuell sak/ forandre holdning?

Husk at reklamen alltid er nøye gjennomarbeidet. Du kan regne med at de som lagde reklamen har tenkt på det meste. Spør deg selv:

- Hvem er målgruppen? (Kvinner? Menn? Ungdom? Eldre? Alle?)

Reklame og holdningskampanjer er tekster som skal *overbevise*, altså bruker du alt du vet om retorikk for å analysere reklamen.

- Hvordan spiller teksten på etos?
 1. Bruk av merkevare (noen produkter er kjent for kvalitet, og har høy etos)
 2. Bruk av kjendiser, stjerner: folk vil ofte knytte personer med høy troverdighet eller popularitet til sitt produkt eller sin sak. Justin Bieber er bra til å selge ting til ungdom, men ikke til å selge sydenreiser til pensjonister
 3. Bruk av fagfolk og faguttrykk – for å vise seriøsitet
 4. Bruk av undersøkelser og statistikk – for å vise at det som sies er troverdig
- Hvordan spiller teksten på logos?
 1. Bruk av faguttrykk – for å gi inntrykk av at det som presenteres er basert på fakta
 2. Bruk av undersøkelser eller statistikk, for det er fornuftig å tro på objektive undersøkelser
 3. Bruk av fagfolk her også: Når en lege går god for et produkt, er det sunn fornuft å tro på produktet
 4. Generelt ved å la leseren forstå at det er sunn fornuft å kjøpe produktet deres
- Hvordan spiller teksten på patos?
 1. Reklamen vil engasjere deg. Det den ofte gjør er å vise deg ”hva som er lykken”. Noen ganger vil reklamen smøre selvfølelsen din, andre ganger vil den få deg til å skjønne at du mangler noe i livet for å bli lykkelig. En del holdningskampanjer og reklamer for veldedige formål kan også spille på dårlig samvittighet. Alt dette er patos. Selve bildene kan også være med på å vekke bestemte følelser.
 2. Spiller den på sex eller erotikk på en skjult måte?

Analyser, tolkninger og sammenligninger

Aktuelle oppgavetyper:

- Tolke (analysere) en novelle
- Tolke og sammenligne to eller flere dikt
- Sammenligne tekster som er fra samme epoke, eller som har samme tema
- Pluss diverse andre oppgaver

Når sensorer setter karakter på denne typen oppgaver, sitter de med et skjema og vurderer i hvilken grad ...

- teksten din har en klar tematisk sammenheng, og gjennomgående god struktur
- du gjør greie for og vurderer virkemidler og viser hvordan de fungerer i teksten
- du gjør tydelig greie for argumentasjon, bruk av appellformer og virkningen av dem (hvis dette er relevant for oppgaven)
- du gjør tydelig greie for tema/ budskap / hovedsynspunkt (alt ettersom hva som er relevant å snakke om i teksten(e) du skriver om)
- du reflekterer over tekster på en faglig relevant og selvstendig måte
- du har selvstendige vurderinger og begrunner synspunktene dine
- du sammenligner tekster på en nyansert måte (du har øyne for både små og store ting)
- du bruker presist og relevant fagspråk
- du setter teksten inn i en språklig eller kulturhistorisk sammenheng (alt ettersom hva som er relevant for oppgaven). Du gjør dette på en oversiktlig måte
- du bruker eventuelle kilder på en relevant og selvstendig måte. Du har ført opp tekstene du bruker i kildelisten
- teksten din er klart og presist formulert, med hensiktsmessig og nyansert ordforråd (du er presis og får frem nyanser i skrivingen din)
- teksten har svært god sammenbinding mellom setninger og avsnitt (den flyter fint). Språket ditt er variert (du varierer for eksempel setningslengden og –oppbyggingen)
- du viser at du mestrer formverket (du bøyer riktig)
- du har gjennomgående korrekt ortografi (Du har ikke skrivefeil) og tegnsetting (du setter komma og punktum på riktig sted)
- du markerer sitater og viser til kilder på en ryddig og nøyaktig måte.

Novelleanalyse

(enkel versjon)

- 1. Gjengi fortellingens motiv i et par setninger.** Tenk at novelleanalysen din skal kunne gi mening også for en som ikke selv har lest novellen.
- 2. Hva mener du er novellens tema?** Hva handler teksten *egentlig* om? Hva vil novellen si om verden?
- 3. Hvilken fortellemåte er brukt?** Har teksten en autorial eller personal forteller? Hvem har synsvinkelen? Hva oppnår forfatteren med å fremstille det som skjer, på denne måten?
- 4. Hvordan er personene skildret?** Hvilket inntrykk får du av personene? Er det noe med væremåten, tenkemåten eller talemåten som sier noe om hvem de er?
- 5. Komposisjon.** Hva slags innledning har teksten, og hvorfor tror du forfatteren har valgt nettopp denne? Er novellen fortalt i nåtid (presens) eller i fortid (preteritum)? Har fortellingen noen sprang i tid? Hva oppnår forfatteren med å skrive denne novellen på denne måten?
- 6. Språklige trekk.** Finner du ord med spesielle konnotasjoner? Inneholder teksten mange bilder? Er novellen skrevet med hele setninger, eller ufullstendige setninger? Finner du metaforer, allusjoner, similer, eller andre språklige virkemidler? Hvis så, hvordan hjelper disse virkemidlene til å få frem novellens tema?
- 7. Konklusjon.** Hvilke av virkemidlene du har funnet i punkt 3-6 har størst betydning for å belyse temaet? Syntes du novellen er vellykket eller ikke? Hvorfor mener du det du mener?

Novelleanalyse

(utførlig versjon)

Rekkefølgen i det du skriver om i oppgaven din velger du i stor grad selv, og ikke alt det som står nedenfor er like aktuelt i alle noveller. Gå igjennom, og sjekk hva som er interessant for den aktuelle novellen du skal tolke. Ta kun med momenter du mener er relevante den teksten du skal analysere.

1) motiv, tema og budskap

- **motiv:** Den ytre handlingen, rett og slett (ikke bruk mye plass på å gjenfortelle den ytre handlingen)
- **tema:** Hva novellen *egentlig* handler om. Kan være flere ting. Det viktige er at du i løpet av oppgaven din prøver å begrunne hvorfor du mener temaet er det du mener det er.
- **budskap:** *Noen ganger* har forfatteren noe helt konkret han eller hun vil si oss med novellen sin - for eksempel at vi må gjøre noe med dobbeltmoralen i samfunnet vårt, eller at det er viktig å velge lykken i livet istedenfor penger”.

NB. Det er ikke alltid relevant å snakke om budskapet i novellen. Noen noveller har et tydelig budskap. Da kan du snakke om det. Andre noveller har ikke et tydelig budskap, men er mer opptatt av et generelt tema. Ikke kommenter budskapet hvis det ikke føles relevant. Stol på deg selv her.

2) novellens oppbygning (novellens komposisjon)

- 1) Eksposisjon (situasjonen presenteres)
- 2) Igangsettingsfase (noe skjer, som setter i gang handlingen)
- 3) Spenningsstigning (spenningen øker, frem mot)
- 4) Klimaks (spenningstoppen)
- 5) Spenningsutløsning (alt som skjer etter spenningstoppen)

Det finnes ikke alltid fasitsvar på hva som er spenningstopp, når igangsettingsfasen begynner, osv. Det viktige er at du er bevisst på hvordan novellen er bygget opp. Kanskje har oppbygningen noe å si for hvordan temaet i novellen kommer frem?

3) forskjellen på forfatter og forteller

Forfatteren Det mennesket - en person av kjøtt og blod – som har skrevet novellen. Fortelleren – stemmen i teksten, som forteller alt.

Vi er vanligvis mest interessert i fortelleren når vi driver med novelleanalyse.

4) ulike fortellertyper

- aural forteller (3. persons forteller) [sier ”han/hun/de”]
- personal forteller (1. persons forteller) [sier ”jeg/vi”]

Aural forteller deles igjen inn i to grupper:

- **aural, refererende:** Fortelleren er som et overvåkningskamera. Kan *bare* fortelle oss om hva folk sier og gjør – ikke hva de tenker.
- **aural, allvitende:** Fortelleren er som en gud. Kan gå inn i hodene på folk, og fortelle hva de tenker og føler.

Det kan være lurt å stille deg spørsmålet om hva valget av fortellermåte har å si for hvordan vi opplever novellen, eller for hvordan novellens tema kommer frem. En novelle med **personal forteller** gjør for eksempel at vi ofte kommer nærmere tingene som skjer, deler hovedpersonens usikkerhet/interesse og føler med ham eller henne. En novelle med **aural, allvitende forteller** gir oss gjerne bedre overblikk over en situasjon. En novelle med **aural, refererende** forteller gjør at leseren må tolke personene selv, siden vi ikke får vite direkte hva personene i novellen tenker. Forfatteren har vanligvis en helt klar plan og mening med sitt valg av fortellertype i novellen.

5) Synsvinkel

Hvis vi opplever handlingen gjennom én person, ligger synsvinkelen hos denne personen. Hvis vi har en personal forteller, ligger selvsagt synsvinkelen hos fortelleren.

Men hvis fortelleren er aural, allvitende (altså at fortelleren er en som ikke er med i handlingen, men som vet hva personer tenker), kan synsvinkelen *veksle*:

«Han så på henne. – Gud, hun er vakker, tenkte han. Faktisk hadde han aldri sett noen som var i nærheten av hennes skjønnhet. Herregud, tenkte hun. Jeg blir kvalm av han ekle typen der. Håper ikke han sier noe til meg.»

6) Historie/ diskurs

Novellens *historie*: Det som hender, det man forteller om.

Novellens *diskurs*: Rekkefølgen historien blir fortalt på.

- 1) Diskursen kan være *synkron*: Historien fortelles kronologisk – i den rekkefølgen tingene hender.
- 2) Forfatteren kan benytte *proleps*: Man gjør et sprang frem i tid, og forteller noe som egentlig skjer *senere i historien*
- 3) Forfatteren kan også benytte *analepser*: Sprang tilbake i tid.
- 4) Forfatteren kan også bruke ellipser: Ting skjer i historien som det ikke fortelles om. (For eksempel en flyreise: «Flyet tok av fra rullebanen. 18 timer senere landet han i San Fransisco»).

7) Aktantmodellen

hovedperson – prosjekt – hjelper – motstander

Hvem er hovedpersonen? Hva er hans eller hennes prosjekt i novellen? Hvilke personer/ting hjelper helten å oppnå prosjektet sitt? Hvilke personer/ting er det som står i veien for hovedpersonens prosjekt?

Disse spørsmålene *kan* være relevante, og de kan gi oss hint om hva som er temaet – men ikke alltid. Vurder selv, fra novelle til novelle, om du skal ta det med i din analyse.

8) Personkarakteristikk

Hvordan er personene i novellen? Hvordan gir forfatteren oss informasjon om personene? Direkte eller indirekte? Skjønner noen av personene noe nytt om verden i løpet av novellen? Forandrer noen av personene seg i løpet av novellen?

Dette er ofte veldig viktige spørsmål, og svarene gir ofte gode hint om hva som er novellens tema.

9) Kontraster og paralleller

Ofte har forfatteren bygget opp novellen sin ved hjelp av kontraster. Se etter disse. Ofte finnes det en kontrast mellom hvordan ting er i begynnelsen og hvordan ting er i slutten av novellen. Andre kontraster kan være: «lys og mørke», «kunnskap og uvitenhet», «fortid og nåtid», «natur og kultur», «inne og ute», «fattig og rik», «styrke og svakhet» – og mange, mange flere.

Hvis du finner slike kontraster: spør deg selv: *Hvordan er disse med på å få frem temaet i novellen?*

Det kan også være *paralleller, altså likheter* mellom ulike ting som skjer i novellen. For eksempel kan det hende at to ulike personer har visse fellestrekk enten det gjelder personligheten deres eller prosjektet deres. Dette kan du også kommentere (hvis det føles relevant).

10) Miljøbeskrivelse

Hvordan er miljøet i novellen? Er vi høyt oppe i borgerskapet, eller er vi blant fattige folk? Er vi i et ungdomsmiljø, på 1970-tallet, eller foregår novellen i vår egen tid? Hva har miljøet å si for hvordan vi oppfatter novellens tema?

11) Ordvalg

Finnes det viktige ord som går igjen? Ord som gjentas flere ganger har ofte betydning (Novelleforfattere er veldig, veldig, veldig bevisste på språket i 100% av novellen. Regn med at ingen av ordene er tilfeldige). Har de viktige ordene spesielle konnotasjoner? Gjør disse ordene noe med hvordan vi forstår novellens tema?

12) Andre virkemidler:

Inneholder teksten mange bilder? Er novellen skrevet med hele setninger i et flytende språk, eller finnes det mange ufullstendige eller korte setninger her? Er språket muntlig eller ikke? Finner du metaforer, allusjoner, sammenligninger eller andre språklige virkemidler? Ta med de tingene som du tror forfatteren har brukt for å få frem novellens tema.

13) Historisk epoke

Er novellen fra en bestemt historisk periode (for eksempel realismen, naturalismen eller modernismen)? Har novellen noen trekk som er typiske for perioden den ble skrevet under? Hvis novellen er fra vår egen tid, trenger du ikke å kommentere tiden den ble til i.

Når du skal skrive selve tolkningen av novellen

Når du skriver novelleanalysen skal du alltid skrive en *artikkel*, med saklig og modent språk, og innledning, hoveddel og avslutning. Hva du velger å ta med i hoveddelen i artikkelen din, må du som sagt velge selv fra gang til gang, fra novelle til novelle.

Det viktigste du må huske på er at noveller er veldig forskjellige. Derfor kan det være veldig stor forskjell på hva som er relevant å skrive om. Derfor må du selv avgjøre hvilke ting du tar med. Noen ganger er det for eksempel masse å si om miljøet og om oppbygningen. Andre ganger er dette egentlig ikke så interessant. Vurder selv. Noen ganger har novellen et tydelig budskap. Da bør du legge vekt på hvordan budskapet kommer frem. Andre ganger har ikke novellen noe tydelig budskap, bare et eller flere *temaer* den vil snakke om. Da blåser du i budskapet.

Diktanalyse

- 1. Gjengi diktets motiv i korte trekk:** Hva får vi lese? Formuler det gjerne på denne måten: ”I diktet møter vi et lyrisk jeg som forteller at ...”
- 2. Hva mener du er diktets tematikk?** Hva vil diktet egentlig si noe om? Er flere tolkninger mulig, altså kan diktet sies å handle om flere ting?
- 3. Hva kan du si om form og komposisjon?** Hvordan er diktet bygd opp med strofer og verselinjer? Kan du finne noe mønster? Har diktet rim og rytme? Kan du si noe om formen knyttet opp mot det du hevder er temaet i diktet?
- 4. Hva kan du si om ordvalget?** Trekk frem ord der konnotasjonene er viktige for å belyse temaet, og for å levendegjøre diktet. Hvordan er valg av ord med på å belyse diktets tema?
- 5. Hvilke litterære virkemidler finner du i diktet?** Metaforer, allusjoner, similer, kontraster, paradokser, invokasjoner, etc. kan du koble disse virkemidlene opp mot det du mener er diktets tema?
- 6. Skjer det en utvikling i diktet?** Endrer det seg fra start til slutt? Eventuelt hvor? Hvordan tolker du dette opp mot tematikken i diktet?
- 7. Litteraturhistorisk epoke:** Kan eller bør diktet leses i lys av tiden det ble skapt i? Hva var man opptatt av på denne tiden? Har dette noe å si for hvordan vi tolker diktet?
- 8. Konklusjon.** Avslutt med en kort konklusjon der du summerer opp hvilke virkemidler som er spesielt viktig for å belyse temaet. Hvis du mener at diktet kan gis flere tolkninger, trekk frem hvilke motiver og virkemidler som støtter de forskjellige tolkningene.

Å skrive sammenligning av to tekster

Innledning

Dersom oppgaven ber deg om å sammenligne to tekster (for eksempel dikt og maleri), er det vanlig å begynne med å nevne tittelen på tekstene, hvem som har skrevet dem, og når de ble publisert. Du kan for eksempel skrive at de to tekstene kan virke svært ulike, men at tema og budskap har mange fellestrekk.

Hoveddel

Her skal du gjøre det oppgaven ber deg om. Når du skal sammenligne to tekster, må du se nøye på begge tekstenes særpreg. Du må si noe om både form og innhold.

Ta for deg en tekst av gangen, og gå systematisk til verks. Let etter oppbygning, bruk av virkemidler, tema og budskap. Når du sammenligner to tekster, bør du lete både etter det som er likt, og det som er ulikt. Dette gjelder både form (skrivemåte) og innhold (tematikk, budskap, og så videre). (Se analyseskjema for bilder, lyrikk, noveller.) Lag gjerne en liste over likheter og ulikheter. Skriv deretter en sammenhengende tekst, delt i tydelige avsnitt, både om likhetstrekk og det som er ulikt. Vær nøye med å ta opp det som er aktuelt ut fra hva oppgaven spør om.

Avslutning

Avslutningen skal gi en konklusjon på eller oppsummering av problemstillingen i oppgaven. Du kan gjerne vende tilbake til noe av det du skrev i innledningen. Det kan gi teksten din et avrundet, helhetlig preg. Det viser også at du har hatt problemstillingen i fokus under arbeidet med teksten din.

Bildeanalyse

Spørsmål å stille deg selv hvis du får i oppgave å analysere et bilde

Noen ganger kommer det en oppgave hvor man skal sammenligne *form* og *innhold* i en tekst, og et bilde. Det vanskelige da er ofte å si noe om formen – altså *komposisjonen* i bildet – hvordan bildet er bygd opp.

Ting å se etter:

Punkter, linjer, flater, form, farge, lys skygge, om bildet er harmonisk, eller preget av kontraster.

Gode spørsmål å stille seg

Det er ikke sikkert at alt er relevant, men du vil finne mer hvis du husker å stille deg disse spørsmålene:

- Forteller tittelen på bildet noe om bildets tema?
- Hva er motivet? (det vi ser på bildet)
- Etterligner motivet noe i den ytre verden, eller skal motivet uttrykke kunstnerens indre tilstand?
- Hvordan er komposisjonen – altså hvordan er de ulike elementene i bildet satt sammen? Er bildet komponert for å få deg til å fokusere på bestemte punkter?
- Er de viktige tingene mange eller få? Finner du dem i midten av bildet, eller spredt rundt omkring?
- Farger: Er fargene lyse eller mørke? Kjølige eller varme? Er det én farge som dominerer? Er det fargekontraster her?

Når det gjelder innhold, gjør du det samme som når du analyserer tekst. Hva er temaet i bildet? Er det noe budskap her? Hvordan kommer dette frem? Hva er det med formen som får frem dette innholdet? Husk å sammenligne både form og innhold. Bruk fagbegreper når du kan.

Kreative tekster

Aktuelle oppgavetyper:

- Skrive en kreativ tekst, gjerne med utgangspunkt i et tema, eller i noen andre tekster som finnes i eksamenssettet.

Når sensorer setter karakter på denne typen oppgaver, sitter de med et skjema og vurderer i hvilken grad ...

- teksten din er selvstendig utformet, med en struktur som samsvarer med formålet og emnet
- du bruker virkemidler bevisst og utforskende
- du viser språklig kreativitet, og har en personlig og gjennomført (bevisst) måte å bruke språket på
- du viser kreativitet og originalitet i eksemplene og innfallsvinklene du bruker
- du reflekterer og prøver ut tanker på en selvstendig måte
- du bruker eventuelle litterære virkemidler på en gjennomført måte
- du viser til og reflekterer over språklig eller kulturhistorisk kunnskap, hvis dette er relevant
- du bruker vedlagte tekster på en kreativ og selvstendig måte
- teksten din er klart og presist formulert, med hensiktsmessig og nyansert ordforråd (du er presis og får frem nyanser i skrivingen din)
- teksten har svært god sammenbinding mellom setninger og avsnitt (den flyter fint). Språket ditt er variert (du varierer for eksempel setningslengden og –oppbyggingen)
- du viser at du mestrer formverket (du bøyer riktig)
- du har gjennomgående korrekt ortografi (Du har ikke skrivefeil) og tegnsetting (du setter komma og punktum på riktig sted)
- du markerer sitater og viser til kilder på en ryddig og nøyaktig måte.

NB! I kreative tekster *kan* du bryte rettskrivningsregler, sette punktum og komma på rare måter, og så videre, men du *må* da vise at dette er noe du har gjort bevisst, som et virkemiddel.

Om å skrive kåseri

Kåseriet er den frieste sjangeren innenfor sakprosasjangrene, i tillegg er det en muntlig sjanger. Det vil si at det er en sjanger som er ment å fremføres muntlig. I et kåseri skal man altså bestrebe en talenær uttrykksmåte.

Ofte får man høre at kåseriet skal være morsomt – dette stemmer, men det behøver ikke å få tilhøreren til å le seg skakk. At teksten skaper en god, lun og trivelig stemning, kan være nok. Husk dessuten at kåseriet ofte tar opp et alvorlig tema i et humoristisk og hverdagslig formspråk – det er med andre ord ikke en useriøs sjanger vi har med å gjøre.

Det er vanskelig å si noe konkret om oppbygningen til et kåseri, da det er en såpass fri sjanger, men la oss likevel forsøke:

1. Innledningen er kort og plasserer leseren så direkte som mulig inn i tekstens tema. Dette kan skje i form av en påstand, en kort anekdote, et sitat eller liknende.
2. Hoveddelen i et kåseri er en vandring i tema med bruk av alle kåseriets virkemidler. Ironi og humor vil være hovedbestanddelen, men bruk av små anekdoter, gjentakelser, kontraster, overdrivelser og stereotype beskrivelser har også sin plass. Det man imidlertid må passe på, er at man hele tiden relaterer det man skriver til kåseriets tema – husk den berømte røde tråden.
3. Når du kommer til avslutningen, gjør du som i innledningen – du lar den være kort og poengtert. Et overraskende sluttpoeng, en setning som avslører ironien eller en sittende replikk kan fungere som avslutning.

Som sagt er kåseriet muntlig, men hvordan er et muntlig språk? Her kommer noen tips om hvordan du kan gjøre språket ditt muntlig: Slang, tabuord og dialekt brukes i det muntlige språket – det kan du også bruke her. Du kan henvende deg direkte til leseren med replikker, retoriske spørsmål eller liknende. Bruk korte setninger og setningsemner, lange kronglete setninger passer ikke i en muntlig tekst.

Om å skrive essay

Essayet er muligens en av de vanskeligste sjangrene å mestre til fulle. På en måte likner det på kåseriet, da det er en subjektiv tekst som benytter en del av de samme virkemidlene som kåseriet (humor, satire, allusjoner, osv.) Like fullt er det svært ulikt et kåseri: Essayet er lengre, det er utpreget skriftlig i sin språklige beskaffenhet, det henvender seg i mindre grad direkte til publikum, det er langt mer seriøst i behandlingen av tematikken, det er tungt kunnskapsbasert og som oftest er det helt uten noen form for selvironi.

Blant de mest kjente norske essayistene kan man nevne Ludvig Holberg og Nils Kjør, men det var den franske filosofen Michel de Montaigne som utviklet sjangeren mot slutten av 1500-tallet – det er altså en ærverdig og tradisjonsrik måte å uttrykke seg på.

Man kan snakke om to hovedformer for essay.

1. Det personlige essayet er subjektivt og har en aktiv og tydelig fortellerstemme. Disse tekstene skrives ofte i jeg-form og er litt mindre høytidelige enn fagessayet.
2. Fagessayet, også kalt det saklige essayet, har et gitt tema i sentrum for skildringene. Temaet for disse tekstene er tunge og seriøse og forfatteren trekker seg tilbake og viser en mer nøktern holdning enn i de personlige essayene.

Også i møte med essayet er det vanskelig å gi en beskrivelse av tekstens oppbygning, men her er en skisse:

1. I innledningen presenteres temaet forholdsvis direkte. Ikke omstendelig som i en artikkel, men nesten som et kåseri – bare med en større ærbødighet i møte med det man skal skrive om.
2. Hoveddelen er en tankereise, der man vandrer i temaer og belyser flere sider av en sak. En noe belærende tone er ikke av veien, men ikke bli for selvgod – å fremstå som bastant i sine meninger vil være direkte feil. På mange måter kan man si at essayet er mer underholdende enn informerende.
3. Avslutningen er selve konklusjonen på teksten. Still gjerne et retorisk spørsmål, eller benytt andre trekk som tydelig viser tekstens tendens.

Uansett, merk deg at essayet er tekst som skal fremstå filosoferende, lærd og til en viss grad språklig kunstnerisk. Dette er med andre ord en sjanger for de viderekomne som føler seg svært sikre på sin språklige kompetanse og de som har en skarp penn.

Sitat og kildeliste

- Å sitere er å oppgi *nøyaktig* hva en annen sier i en eller annen tekst.
- Vær nøye med å få sitatene 100% slik som de står i originalteksten.
- Hvert komma skal være riktig!
- Hvis du skriver på nynorsk og siterer en tekst på bokmål skal du *aldri* oversette sitatet til nynorsk.
- Når du siterer, bruker du anførselstegn til å markere at det som står er et sitat. Eksempel:
- Husk at sitater ikke bør begynne eller avslutte et avsnitt. Alle sitat bør presenteres og kommenteres.

1) Hvordan sitere læreboken (Signatur 3) – et eksempel fra en oppgave som fikk 5

Ifølge Andresen et. al (2013:214) har litteraturen fra renessansen et sterkt fokus på enkeltmennesket. Den humanistiske tenkningen var preget av "... at det var viktig å stole på egne sanser og observasjoner." For å kunne gjøre dette kan det nok være en fordel å ha noen gode råd fra foreldre som en veiledende rettesnor. Andresen et. al. skriver videre at "Hamlet er typisk for det moderne tenkende og følsomme mennesket som på egen hånd må ta avgjørende valg i livet. Derfor er det mange som kjenner seg igjen i Hamlet også i dag." (s. 2015) Samfunnet i dagens Norge er selvsagt forskjellig fra renessansens England, men likevel ser flere av rådene ut til å være aktuelle også for dagens ungdom.

I kildelisten til slutt:

Andresen, Øyvind et. al.: *Signatur 3*, Fagbokforlaget, Bergen, 2013

2) Hvordan sitere fra vedleggene i selve eksamenssettet:

Her trenger du ikke parenteser, for her skjønner sensor hvor du har det fra:

Også i tekstutdraget fra *Hamlet* møter vi en far som gir råd til sin sønn. Rådene som blir omtalt her omhandler mangelen på konsekvenstenkning og økonomi. Hoffmarskalken Polonius forteller sønnen sin Laertes at "... korttenkt handling kommer fort til kort". Dette rådet kan i høyeste grad sies å ha relevans for unge mennesker også i dag.

Men i kildelisten til slutt fører du opp teksten hvis du har sitert fra den:

Shakespeare, William: *Hamlet* (utdrag), 2002. Gjendiktet av Øyvind Berg.

Hvis du vil forkorte et sitat

Du kan bruke dette tegnet ... hvis du vil vise at noe er utelatt i begynnelsen eller slutten.

Bruk dette tegnet [...] hvis du vil vise at noe er utelatt i midten.

Slik:

fullt sitat

Tingenes fulle vesen begripes aldri. Våre lydytringer **venter slett ikke til vår iakttakelse og erfaring har hjulpet oss frem til en mangesidig og på en eller annen måte respektabel erkjennelse av tingene. De** inntreer øyeblikkelig, med en gang tilskyndelsen er registrert. Istedenfor tingene, oppfatter fornemmelsen bare et *kjennemerke*. Det er den *første* anskuelsen: Språket er retorikk. Det vil bare formidle *doxa*, **og ikke *episteme***.» (Nietzsche 1999:88)

forkortet sitat

Tingenes fulle vesen begripes aldri. Våre lydytringer [...] inntreer øyeblikkelig, med en gang tilskyndelsen er registrert. Istedenfor tingene, oppfatter fornemmelsen bare et *kjennemerke*. Det er den *første* anskuelsen: Språket er retorikk. Det vil bare formidle *doxa* ... (Nietzsche 1999:88)

(Som du ser, blir det som står med **fete typer** tatt ut i det forkortede sitatet)

Lengre sitater

- Når sitatene blir lengre enn fire linjer, lar du sitatet stå for seg selv, med et innrykk. Slik:

Skulle en tanke kunne la seg overføre på fullkomment vis, måtte materialet tanken skulle gjengis i, språket, vært laget av nøyaktig det samme materialet som sjelen arbeider i. Men siden språkets materiale er noe annet, en lyd, kan det aldri gjengi noe mer enn en avbildning. *Tingene* trer ikke inn i vår bevissthet, skriver Nietzsche, bare vår egen unøyaktige måte å forholde oss til disse på. Dette kaller Nietzsche «das *pathanon*». Disse tankene leder så frem til en observasjon om språkets egenskaper som får konsekvenser for hvordan Nietzsche velger å skrive:

Tingenes fulle vesen begripes aldri. Våre lydytringer venter slett ikke til vår iakttakelse og erfaring har hjulpet oss frem til en mangesidig og på en eller annen måte respektabel erkjennelse av tingene. De inntrer øyeblikkelig, med en gang tilskyndelsen er registrert. Istedenfor tingene, oppfatter fornemmelsen bare et *kjennemerke*. Det er den *første* anskuelsen: Språket er retorikk. Det vil bare formidle *doxa*, og ikke *episteme*.» (Nietzsche: 1999, 88)

Tradisjonelt sett er *doxa* (det sannsynlige) retorikkens område, mens *episteme* (sikker kunnskap) er filosofiens. Her slår imidlertid Nietzsche fast at alt språklig arbeid er ute av stand til å formidle sikker kunnskap. En tankebevegelse rommer enormt mye mer enn det som lar seg overføre ved hjelp av ord. Så fort vi benytter oss av språk, forenkler vi.

- Lange sitat av denne typen er sjeldne på videregående. Du bruker dem kun når det er et eller annet i teksten, gjerne språklige detaljer, du vil diskutere eller forklare grundig. Da viser du frem sitatet til leseren før du forklarer.
- Lange sitater bør alltid diskuteres eller forklares grundig

Å parafrasere (gjengi med egne ord)

- Å parafrasere betyr å gjenfortelle det som står et annet sted.
- NB! Når vi gjør dette, skal vi også bruke kilder.
- Eksempel på parafrase:

Den ordentlige teksten i Signatur 3

Kongespeilet har også røtter i en ny tid og en ny kultur. Det er ei lærebok i skikk og bruk for kongssønner og andre som har omgang med hoffkretser.

Parafrase i en elevoppgave

Kongespeilet er en bok som lærer skikk og bruk til kongssønner og andre folk i toppen av samfunnet. (Andresen et. al., 2013:195).

- Her er bare hovedtanken gjengitt, og det er ikke nødvendig å oppgi et direkte sitat.
- Men husk. Vi skal alltid vise hvor vi har hentet også denne informasjonen.
- I kildelisten til slutt fører du opp den fullstendige referansen.
- Når du parafraserer korte tekster, slik som i eksamenssettet, trenger du ikke oppgi sidetall. Du trenger heller ikke å skrive parenteser i hytt og pine hvis det er åpenbart for leseren hvor han eller hun finner det du har parafrasert.

Andresen, Øyvind et. al.: *Signatur 3*, Fagbokforlaget, Bergen, 2

Eksempel på en god kildeliste

Kildeliste:

Andresen et. al.: *Signatur 3* (2013)

Eliassen et. al.: *Tidslinjer 1+2. Verden og Norge. Historie Vg2/Vg3* (2011)

Kongspegelen (utdrag). Samlaget 1963. Oversatt av Alf Hellevik.

Melding til Stortinget (2011-2012): Barn på flukt (utdrag)

www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/regpubl/stmeld/2011-2012/meldst-27-2011-2012.html?showdetailedtableofcontents=true&id=684767 (10.03.2014)

Shakespeare, William: *Hamlet* (utdrag), 2002. Gjendiktet av Øyvind Berg.

Legg merke til at de to første er lærebøker (et. al. betyr ”og andre”) De tre andre tekstene er fra vedlegg i selve eksamenssettet. Her kan du alltid bare kopiere over det som står på den første siden i oppgavesettet du får utdelt på eksamensdagen. Husk å sortere alfabetisk. Det ser ryddig ut.

NB! Ikke ta med slike ting som dette i kildelisten:

Læreren Henning Hansens undervisning

Et hefte som lærer Hansen har delt ut

Det er bare *ordentlige publikasjoner* som skal med i kildelisten.

